

Wprowadzenie do systemu gry w piłkę nożną 4-4-2 w linii

opracowanie Kamil Socha

System 4-4-2; wiadomości ogólne

Podczas dominacji systemu 3-5-2 na arenie futbolu, system 4-4-2 był tylko jego rywalem. Gdy jednak Arrigo Sacchi, prowadzący wówczas Milan, w późnych latach 80-tych pokazał nową wersję 4-4-2, system ten zaczął zdobywać coraz większą popularność. Prawdziwy rozkwit 4-4-2 zaczął się po Euro 92. Wiele zespołów we włoskiej Serie A, pod wpływem reprezentacji narodowej, zaczęło przedstawiać swą grę na nowoczesny system 4-4-2.

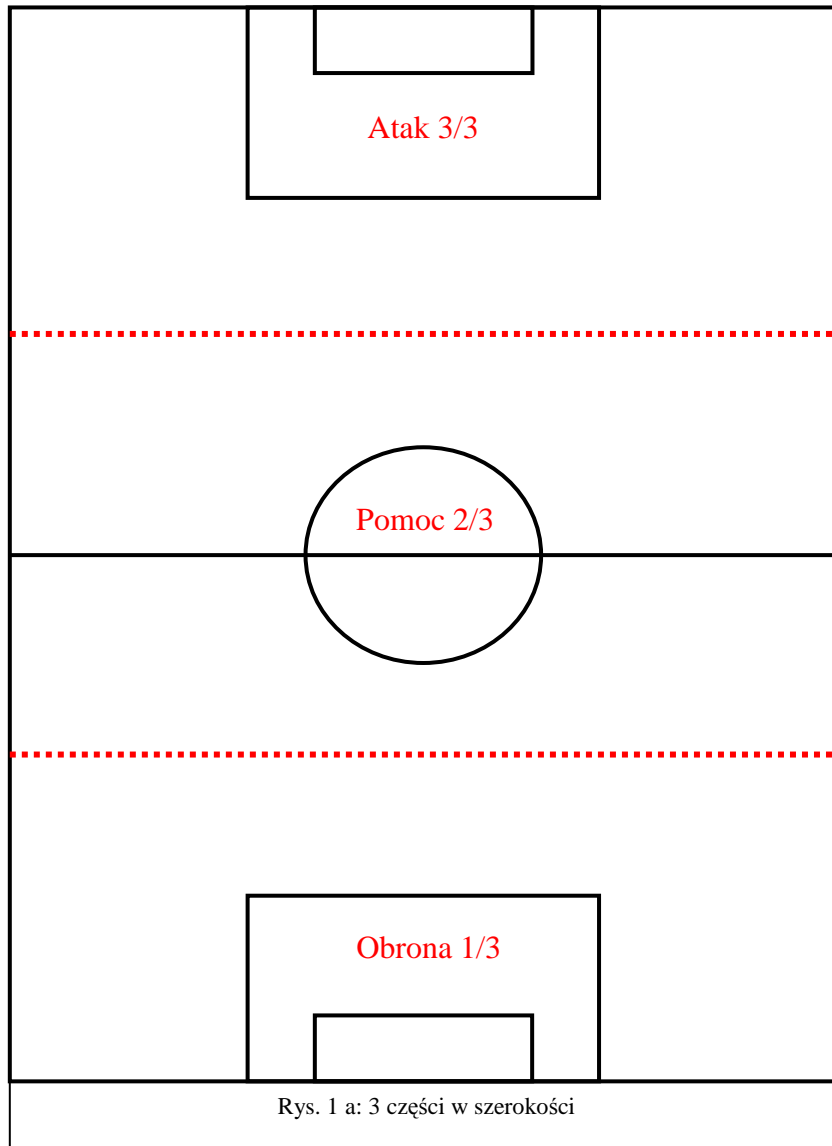
Po Mistrzostwach Świata w 1994 roku, system ten stał się dominującą formacją w większości krajów. Powstały też różne wersje tego systemu, układane pod dane zespoły i graczy. Jak powstał system 4-4-2 i co zadecydowało o jego rozkwicie?

Jak dobrze wiemy w pierwszej wersji system 4-4-2 stosowany był z tzw. ostatnim stoperem i forstoperem. Dopiero w latach 80 postanowiono przesunąć forstopera do tyłu robiąc z niego środkowego obrońcę, który tworzy parę ze stoperem. Z czego to wynikło, by to wykazać najpierw omówię sposób podziału boiska na poszczególne strefy.

Strefy boiska

Zanim więc przejdziemy do teoretycznych rozważań na temat systemu 4-4-2, zajmijmy się podziałem stref boiska.

Pole boiska piłkarskiego zostało podzielone na 3 części w szerokości (rys. 1 a) i 3 części w długości (rys. 1 b)

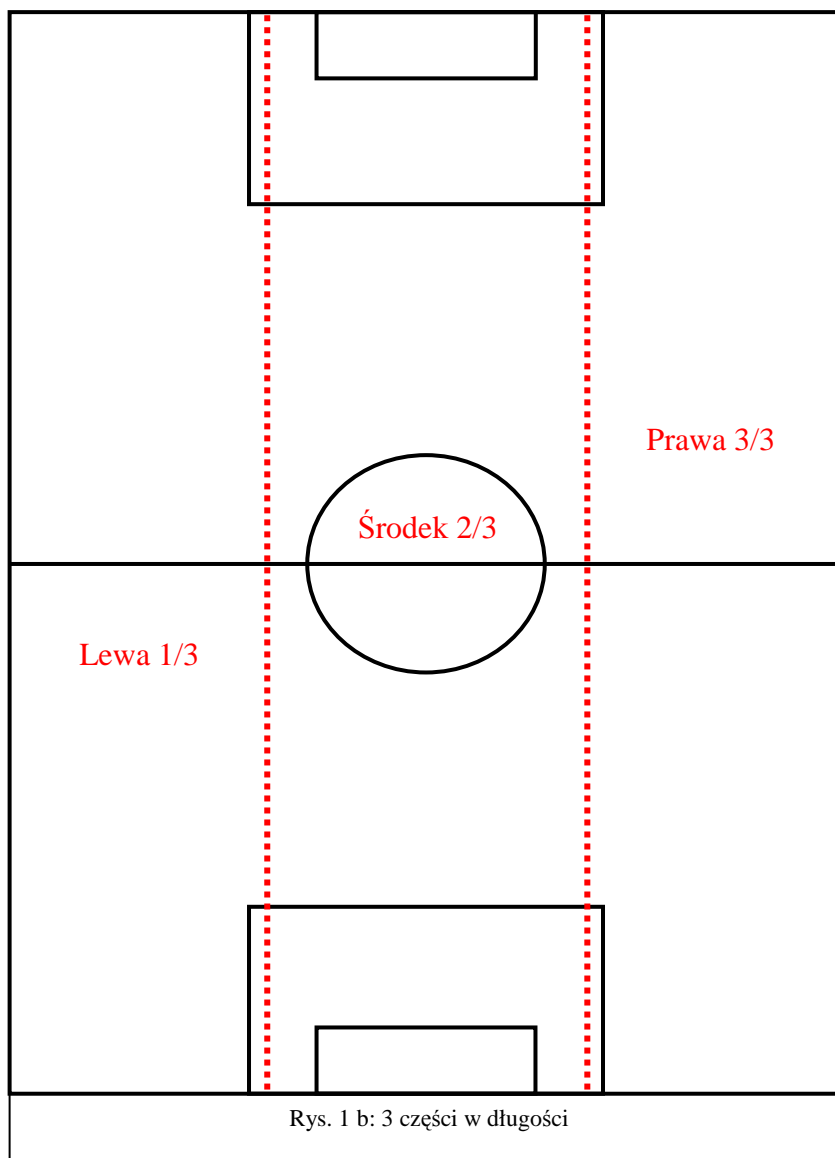

Angielscy trenerzy zwykli powtarzać, że w strefie 1/3 gramy bezpiecznie, w strefie 2/3 dokładnie, a w strefie 3/3 kreatywnie. Odpowiada to dokładnie wymaganiom stawianym piłkarzom w momencie znajdowania się piłki w danej strefie.

Część boiska 1/3 w poziomie jest najważniejszą częścią w obronie. Cała obrona, a w szczególności dwaj środkowi obrońcy muszą być zaangażowani do obrony tego obszaru.

Część boiska 2/3 to obszar budowania akcji ofensywnych. Tutaj pomocnicy muszą, też wesprzeć obrońców poprzez agresywne krycie przeciwnika. Przejęcie piłki i dokładne podanie w tej strefie pozwala na stworzenie zagrożenia pod bramką rywala.

Część boiska 3/3 jest miejscem na stworzenie realnego zagrożenia bramki przeciwnika. Tutaj potrzebna jest kreatywność napastników i pozostałych graczy biorących udział w akcji ofensywnej.

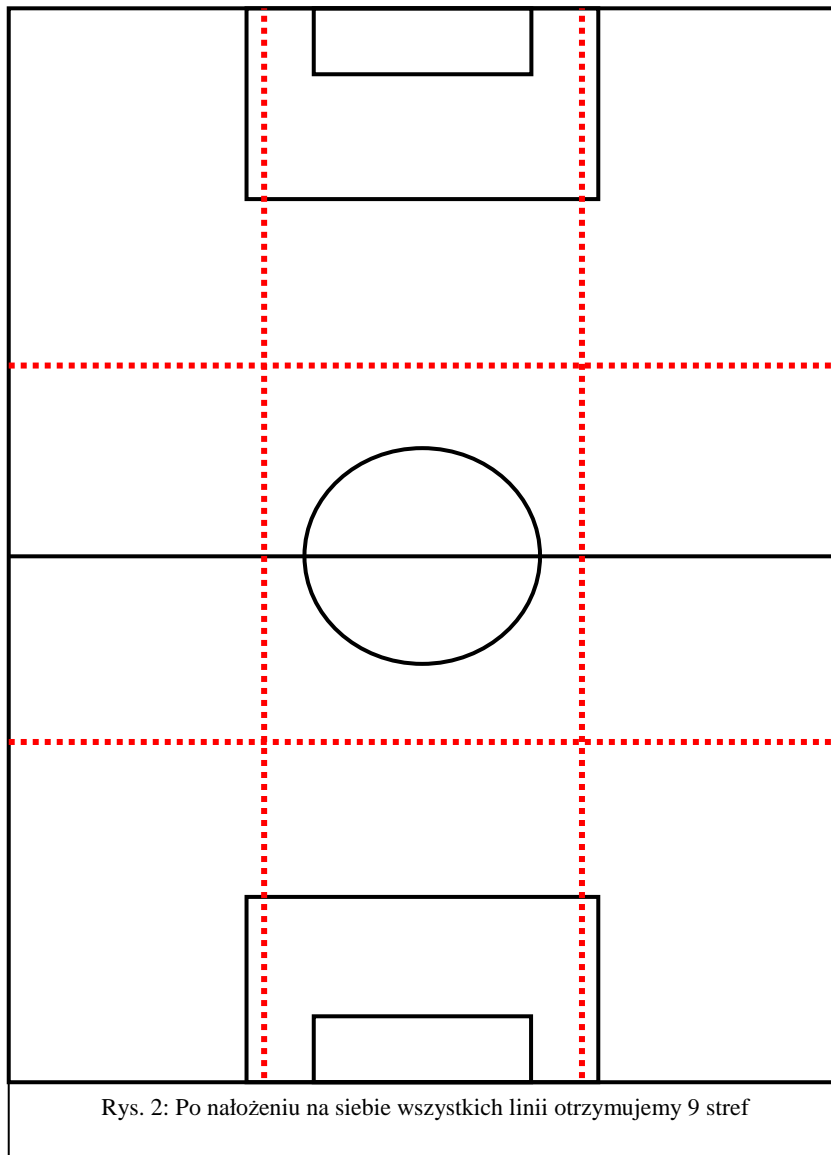

W pionie rozróżniamy dwa rodzaje stref, mianowicie środkowa i boczne.

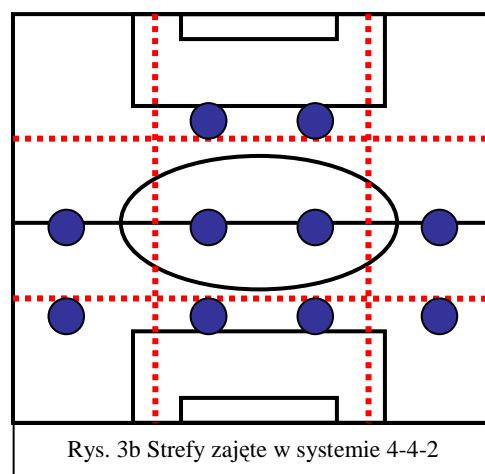
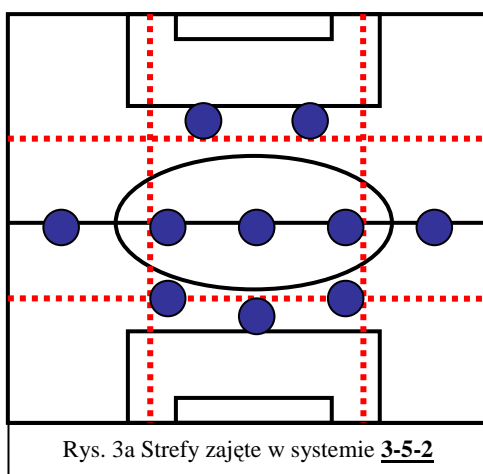
Śródkowa 2/3 jest najważniejszą strefą w obronie. Tu muszą się skupić nasi obrońcy podczas ataku przeciwnika, by jak najszczelniej zablokować dostęp do naszej bramki. Boczne części mają mniejsze znaczenie.

Podczas ataku, gdy środkowa część jest zajęta przez napastników, boczne sektory boiska są wykorzystywane, by znaleźć korytarze między obrońcami przeciwnika, którzy głównie zaangażowani są w obronę strefy środkowej 1/3. Boczne sektory 1/3 wykorzystywane są również do podań krzyżowych na pole karne kiedy nie ma możliwości przedarcia się między obrońcami.

Nakładając na siebie linie stref w pionie i poziomie otrzymujemy 9 równych stref boiska. (rys. 2)

Dlaczego system 4-4-2 wyparł wcześniej stosowany 3-5-2? Z prostej przyczyny. Trenerzy szukali możliwości pokrycia jak największej stref boiska. Chodziło o to by zapełnić jak największą stref podczas ataku jak i podczas obrony. Przypatrzmy się rysunkom 3a oraz 3b.

Wynika z nich wyraźnie, że nowoczesny 4-4-2 zostawia tylko dwie wolne strefy, podczas gdy 3-5-2, aż cztery.

Przez to system 4-4-2 daje dużo większe możliwości ataku, jak i obrony - to właśnie przekonało trenerów do przejścia na system 4-4-2. Pozwala też na dużo lepsze wykorzystanie boków do przeprowadzenia skutecznego ataku.

Techniczno-taktyczne obowiązki oraz cechy graczy poszczególnych pozycji

Bramkarz:

Przejął funkcję ostatniego stopera. Gdy zespół gra w ataku na połowie przeciwnika gra wysoko, na 16-30 metrów od swojej bramki. Jako libero likwiduje akcje przeciwnika uruchamiane długim podaniem za plecy obrońców.

- Musi posiadać umiejętność dokładnego czytania gry, wykorzystuje ją do dyrygowania poczynaniami bloku defensywnego, oraz do przerywania akcji przeciwnika odważnymi wyjściami do dośrodkowań i poza pole karne.
- Musi się odznaczać wysoką sprawnością techniczną, szczególnie dobrą umiejętnością gry nogami. Dzięki temu często decyduje o rozpoczęciu ataku, poprzez długie podanie, pozwalające na szybki atak.
- Jest główną postacią bloku defensywnego i jednym z najważniejszych zawodników w procesie kierowania defensywą własnego zespołu
- Pewność jego zachowań i interwencji ma bezpośredni wpływ na efektywność akcji i komfort psychiczny w poczynaniach całego zespołu. Jego spokój udziela się całemu zespołowi, dzięki czemu zwiększa się efektywność gry.

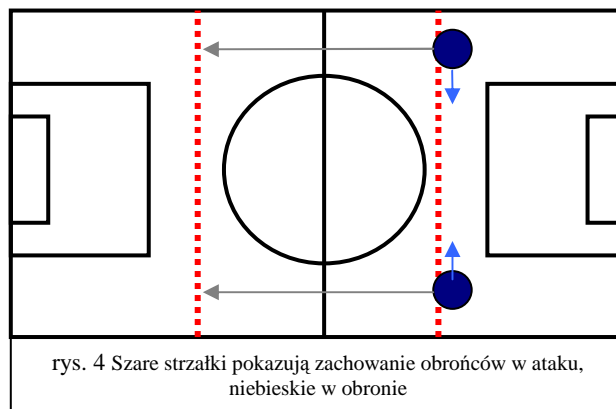
Obrońcy

Mamy dwa rodzaje obrońców, boczni i środkowi

Boczni:

Obowiązki w ataku: wyjścia w przód i stwarzanie przewagi liczebnej na skrzydłach

Obowiązki w obronie: Powrót na pozycje w obronie i zawężanie pola gry w zależności od pozycji piłki.

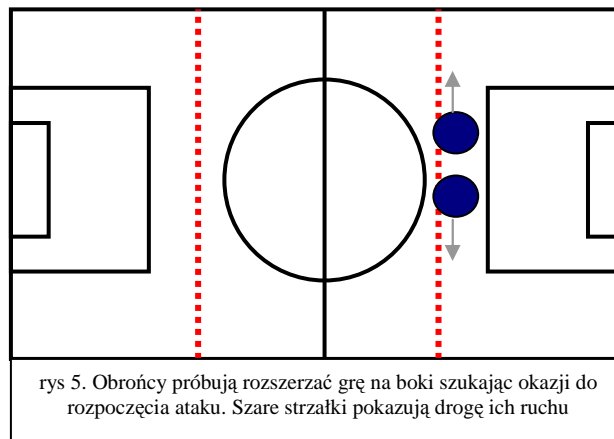
- Znakomite parametry wydolnościowe w połączeniu z szybkością lokomocyjną
- Wysoki poziom cech wolicjonalnych /determinacja i agresywność/
- Umiejętności techniczne, precyzyjne podanie prostopadłe i diagonalne /często z rotacją/, silne dośrodkowanie

- Współpraca ze środkowym obrońcą jak również ze środkowym pomocnikiem i ofensywnym, grającym po tej samej stronie pomocnikiem w działaniach defensywnych jak również efektywna gra 1x1 / szczególnie w defensywie /

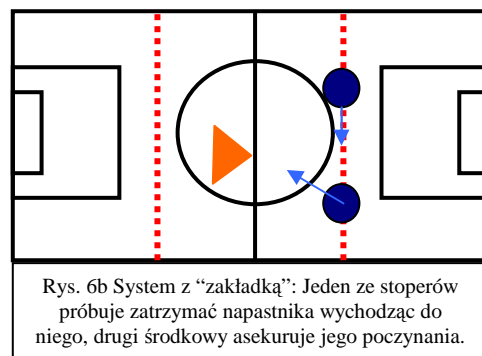
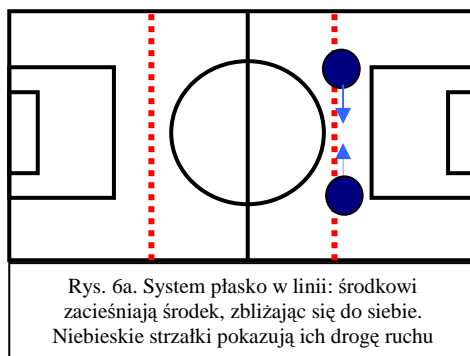
Środkowi:

Obowiązki w ataku: Centralni obrońcy zawodnikami rozpoczynającymi atak zespołu. We wcześniejszych systemach, najważniejsi byli pomocnicy. W tej chwili, ze względu na brak miejsca i czasu w środkowej części pola, inteligentni środkowi obrońcy, potrafiący dokładnym podaniem rozpocząć groźny atak swojego zespołu są na wagę złota.

Środkowi obrońcy mają ważniejsze role podczas działań ofensywnych, niż boczni, którzy są tylko uczestnikami. Środkowi kreuja atak od tyłu.

Obowiązki w obronie: Obowiązki w obronie różnią się w zależności od przyjętego systemu. Ruch środkowych obrońców pokazany jest na rysunku 6a i 6b, dla systemu płasko w linii i systemu ze stoperem tzw. „zakładką”.

- Zawodnicy szybcy, skocznii obdarzeni dobrymi warunkami fizycznymi
- W bloku defensywnym ze względu na odpowiedzialność oraz najbardziej newralgiczną strefę, w której operują, zakres wymaganych umiejętności jest bardzo szeroki
- Urodzony przywódca, typ zwycięzcy, z nastawieniem pełnego zaangażowania dla zespołu. świetne rozumienie zachowań gry w strefie, umiejętność dyrygowania i współpracy z partnerami w linii defensywy, czytanie gry, przewidywanie i właściwe reagowanie na zmiany w ustawieniu własnym i przeciwnika (krycie zawodników z

piłką i bez.), spokój, rozważa, silne i precyzyjne, długie podanie diagonalne i prostopadłe, znakomita gra głową, oraz w odbiorze piłki w sytuacji 1x1.

- Pozycja o kluczowym znaczeniu dla bezpieczeństwa każdego zespołu przez to wymagająca znacznego doświadczenia

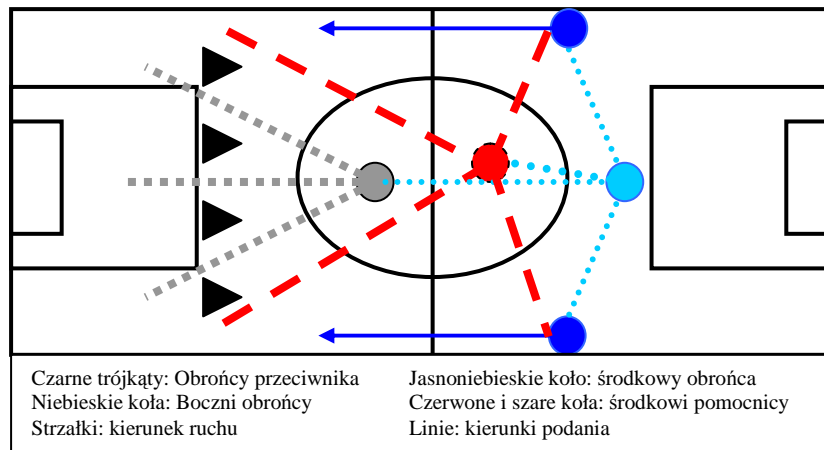
Pomocnicy:

Pomocników, podobnie jak obrońców dzielimy na dwa rodzaje bocznych i środkowych.

Środkowi:

Obowiązki w ataku: Zwykle, jeden ze środkowych pomocników jest wysunięty do przodu szukając rozegrania akcji z napastnikami w przodzie, w tym czasie drugi wspiera go z tyłu. Pokazane to zostało na rysunku 7. Obaj pomocnicy ściśle ze sobą współpracują i asekurowują się.

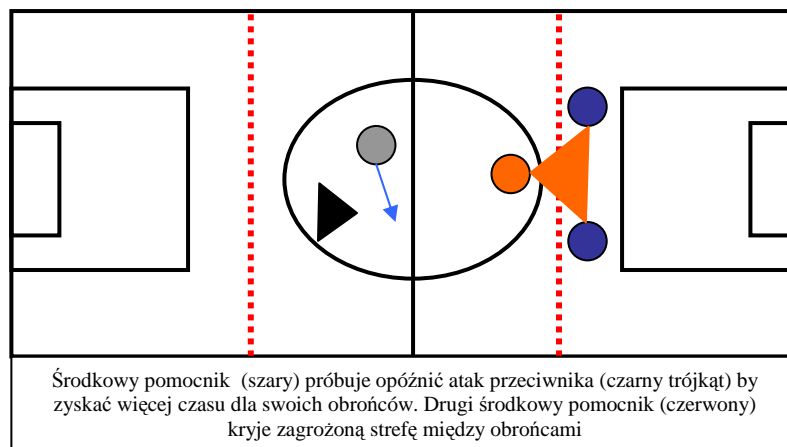
rys. 7

Tak jak widać na rysunku 7, środkowy obrońca (jasnoniebieski) definiuje kierunek ruchu przez podawanie piłki do bocznych obrońców (ciemny błękit) albo środkowego pomocnika. Środkowi pomocnicy (czerwony i szary) mają różne obowiązki. „Czerwony” jest odpowiedzialny za zagrywanie szerokich albo długich krosowych piłek na skrzydła, „Szary” stara się podać piłkę przez korytarze między obrońcami przeciwnika.

Obowiązki w obronie: Obowiązki w obronie zostały pokazane na rysunku 8., jeden z nich powinien zaatakować przeciwnego gracza, który posiada piłkę, i zrobić wszystko by opóźnić akcję przeciwnika do czasu, aż obrońcy z jego zespołu powrócą na swoje pozycje. W tym czasie drugi powinien pokryć przestrzeń między środkowymi obrońcami, jak widać na rys. 8.

rys. 8

- Znakomite parametry wydolnościowe (wytrzymałościowe i szybkościowe)
- Uniwersalni, doskonali w odbiorze ale nie gorsi w wykonaniu pierwszego otwierającego podania ofensywnego, waleczni a zarazem kreatywni, odpowiedzialni (minimalizacja strat w środku pola) ale nie pozbawieni inwencji twórczej
- Obdarzeni doskonałym zmysłem taktycznym-regulacja tempa gry, pośrednie ustawianie wysokości linii obrony, przewidywanie zamierzeń przeciwnika, czytanie gry, przechwytywanie podań
- W poczynaniach ofensywnych współpraca z bocznymi pomocnikami, pomocnikami środkowymi, szczególnie zaś z najbardziej wysuniętym ustawionym centralnie napastnikiem
- Bardzo wysokie wymagania techniczne, zmysł do gry kombinacyjnej, boiskowy spryt, umiejętność kreacji ostatniego bramkowego podania, drybling i świetny, niekiedy silny strzał
- Dobra gra głową

Boki:

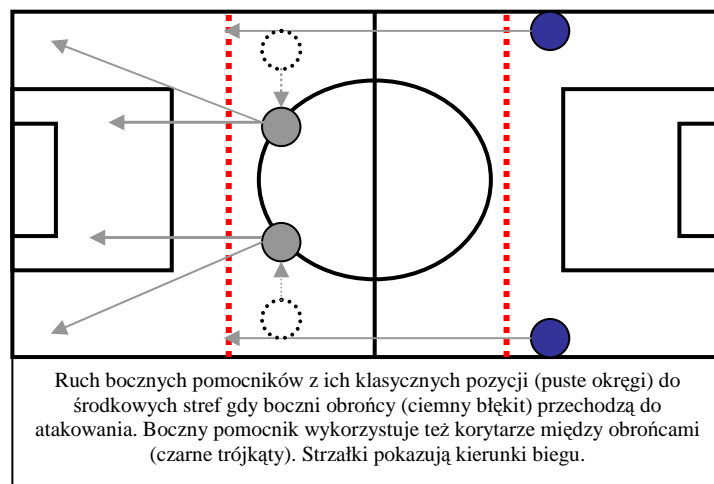
Boczny pomocnik w 4-4-2 powinien próbować pomóc zarówno środkowym pomocnikom jak i bocznym obrońcom.

Obowiązki w ataku: Jak widać na rysunku 9, boczny pomocnik schodzi do środka, by stworzyć, wystarczającą przestrzeń dla włączających się do akcji ofensywnej bocznych obrońców.

Oni też współpracują ze środkowymi pomocnikami przez asekurowanie ich albo wbieganie w korytarze pomiędzy obrońcami przeciwnika na prostopadłe zagrania. Dzięki czemu wspierają też napastników.

W niektórych zespołach odpowiedzialni są za dośrodkowania piłki w pole karne. W innych grają jak skrzydłowi wspierając napastników. Tą sytuacją zajmiemy się przy omawianiu napastników.

Rys. 9

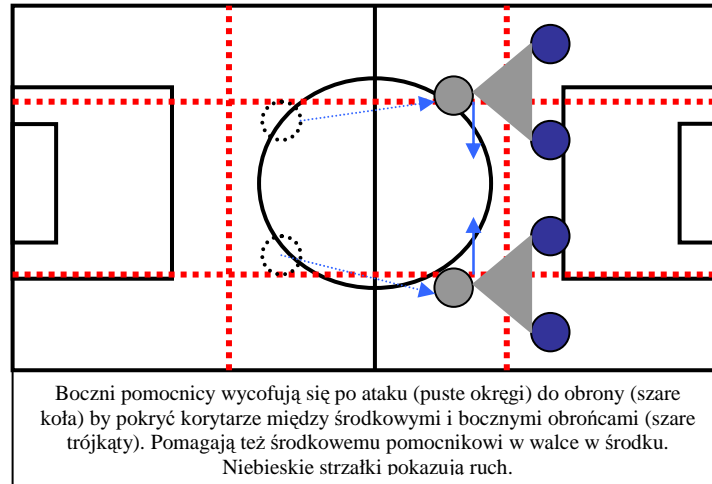

Obowiązki w obronie: Najważniejszym zadaniem bocznego pomocnika jest przykrycie boków strefy środkowej boiska. Tutaj pomagają oni bocznym obrońcom przez pokrycie przestrzeni między środkowymi i bocznymi obrońcami. Ta sytuacja jest pokazana na rysunku 10.

Wspierają również środkowych pomocników w walce w środku pola. Wynika to z tego co wspomniane było już na początku, we współczesnym futbolu występuje dużo więcej walki w

środkowej części boiska.

Rys 10

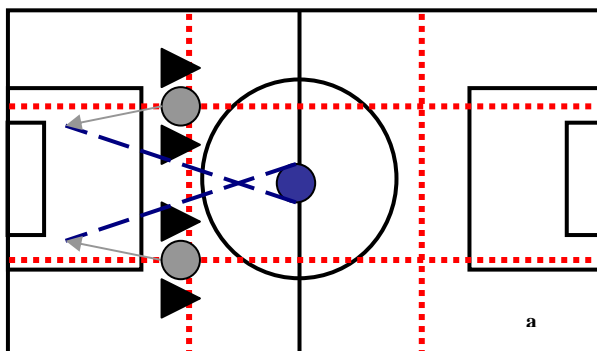

- Wysoki poziom przygotowania szybkościowego
- Pomysłowość, drybling, szybkość działania z piłką, silny precyzyjny strzał jak również takie samo dośrodkowanie
- Zdecydowani w sytuacjach 1x1
- opanowanie w sytuacjach podbramkowych
- W defensywie zabezpieczają wspólnie z bocznym obrońcą skrajną strefę boiska, biorą udział w "defensywnym i ofensywnym pressingu"

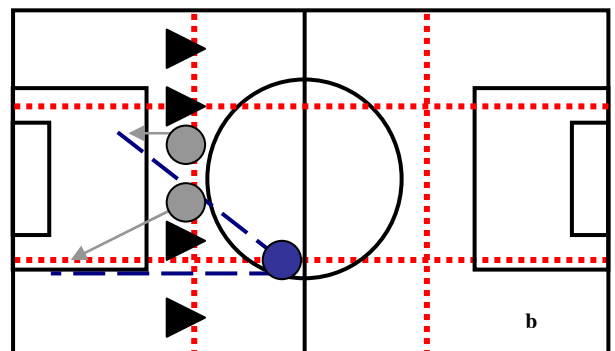
Napastnicy

Obecne systemy gry przewidują wiele ustawień napastników, od jednego po trzech, a nawet czterech. My zajmiemy się formacją z dwoma środkowymi napastnikami.

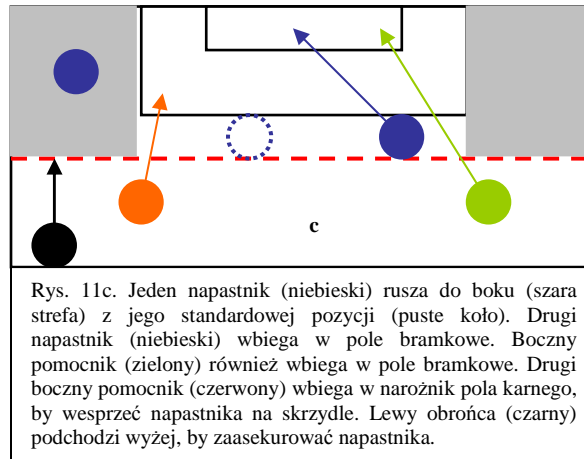
Obowiązki w ataku: Obowiązki napastników zależą głównie od pomysłu trenera na grę. Normalnie jednak, napastnicy powinni szukać korytarzy między obrońcami by w nie wbiegać i stwarzać zagrożenie pod bramką przeciwnika rys. 11a i 11b. W niektórych zespołach, wymieniają się z bocznymi pomocnikami schodząc na boki, by szukać dośrodkowania w pole karne na drugiego napastnika i jednego z bocznych pomocników. Sytuacja została pokazana na rysunku 11c.

Rys. 11a. Standardowa pozycja dla dwóch napastników (szare koła) przeciwko 4 obrońców (czarne trójkąty). Niebieskie linie pokazują kierunki zagrań pomocnika (niebieskie koła) szare strzałki pokazują kierunki ruchu napastników.

Rys. 11b. Niektórzy trenerzy wolą by napastnicy używali korytarzy między środkowymi obrońcami. Niebieskie linie pokazują kierunki podań pomocnika (niebieski) do napastników (szare koła). Strzałki pokazują kierunek ruchu napastników.

Obowiązki w obronie: Jak wspomniane było wcześniej, obrońcy są pierwszymi atakującymi, po przechwycie piłki, tak samo napastnicy są pierwszymi od których zaczyna się obrona po stracie piłki. Ich zadaniem jest przeszkadzać przeciwnikowi tak długo, aż koledzy z zespołu wrócą na swoje pozycje. Większość sławnych napastników (Marco Van Basten czy Jurgen Klinsmann) cechowała wielka zawziętość w grze po stracie piłki, co pozwalało obrońcom na zwarcie swych szeregów.

- Dobre parametry szybkościowo-skocnościowe
- Jest pierwszym ogniwem w łańcuchu działań defensywnych
- To on swoim zachowaniem/ poruszaniem / zmusza bramkarza, obrońców przeciwnika do skierowania gry w boczne sektory boiska. W tych poczynaniach ściśle współpracuje z bocznym i środkowym ofensywnym pomocnikiem
- W działaniach ofensywnych nieodzowne umiejętności środkowego napastnika to :znakomita gra ciałem, drybling, kierunkowe przyjęcie piłki, strzał z obu nóg oraz głową, poruszanie się bez piłki, efektywność w sytuacjach 1x1, umiejętność gry „plecami do bramki”, agresja i determinacja w poczynaniach
- Dopuszczalna różnorodność typów fizycznych

Podstawowe zasady gry w ofensywie

Podstawowe zasady jakie muszą być spełnione by gra ofensywna była skuteczna to:

Tworzenie głębi: ruchy mające na celu urwanie się z krycia nigdy nie powinny występować w linii z zawodnikiem posiadającym piłkę czy biegnącym z piłką. Celem zawodników znajdujących się najbliżej prowadzącego piłkę jest uwolnić się z krycia i utworzyć z nim trójkąt. Jeżeli partnerzy nadbiegają z jednego kierunku muszą oni pamiętać o zachowaniu przeciwnych głębi tj. jeden biegnie do niego, a drugi od niego.

Skracanie pola gry: jest zawsze dobrze podejść jak najdalej pod bramkę przeciwnika. Mając do wyboru kilka możliwości podania lepiej jest podać do partnera, który jest wyżej.

Rozszerzanie pola gry: podczas akcji ofensywnych staramy się wykorzystać całą szerokość boiska.

Ruchliwość: Bez ciągłego ruchu trudno jest utrzymać piłkę. Ruch jednego zawodnika to za mało, gdyż rozwój akcji jest wtedy łatwo przewidywalny. W akcji musi uczestniczyć kilku zawodników, którzy swą ruchliwością tworzą kilka możliwości rozwoju akcji takich jak np.:

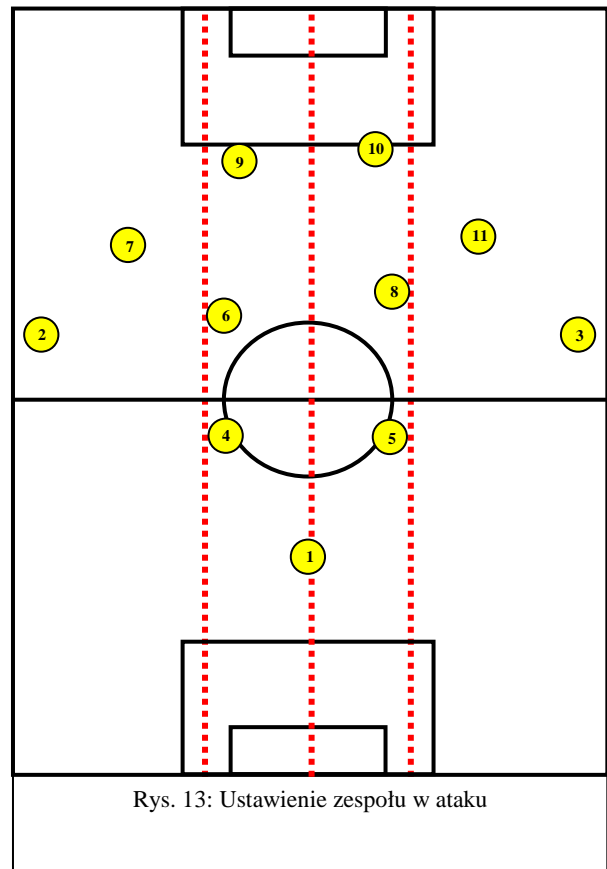
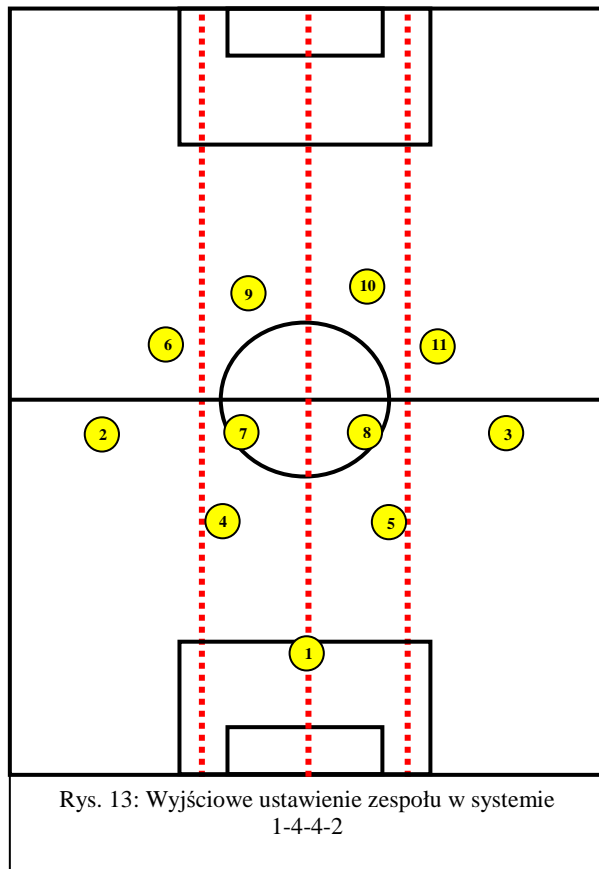
- Wyjście do piłki lub na wolne pole po zwodzie, lub markowanym biegu w przeciwną stronę
- Wyjście do piłki lub na wolne pole biegiem po skosie.
- Wyjście do piłki lub na wolne pole biegiem ze zmianą kierunku biegu.
- Wbiegnięcie na obejście (sytuacja 2x1)
- Wytworzenie głębi poprzez bieg 2 zawodników w przeciwnych kierunkach.

Należy podkreślić, iż nie chodzi o bezmyślne bieganie po boisku na jedno tempo, lecz o przećwiczone na treningach lub zbliżone do nich kombinacje, zmian pozycji, wyjść do i od piłki w pionie i poziomie itd. wykonane na co najmniej 2 tempa.

Nieprzewidywalność: Utalentowani gracze zawsze włożą coś od siebie do gry. Piłka nożna to zespół sytuacji obrócony przez zawodników w zespół decyzji. Chodzi o to, by wybrać najwłaściwszą. Jedną z nich jest drybling. Nie może on być jednak jedyną formą zaskoczenia przeciwnika, gdyż oznacza to że zespół jest nieorganizowany. W dobrze poukładanym zespole organizację gry należy mieszać z indywidualnymi umiejętnościami zawodników.

Ustawienie wyjściowe

Na **rys. 12** przedstawiono ustawienie wyjściowe. Z tego ustawienia w zależności od kierunku przesuwania się piłki zawodnicy w ataku przesuują się do przodu (**rys. 13**) i za piłką.

Pary i trójkąty.

Na rys. 14 przedstawiono trójkąty bezpośredniej współpracy w systemie 4-4-2.

